

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητή Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΕΝΟΨΕΙ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

1. Εισαγωγή

Η φορολογία των καπνοβιομηχανικών προϊόντων αποτελεί μια από τις κύριες πηγές εσόδων σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η φορολογία αυτή διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στις διάφορες χώρες τόσο από άποψη ύψους όσο και διάρθρωσης της επιβάρυνσης των καπνικών προϊόντων. Γι' αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταβάλλει έντονες προσπάθειες για την εναρμόνιση της φορολογίας αυτής από τις αρχές της δεκαετίας του '70, αλλά οι προσπάθειες αυτές είχαν σχετικά περιορισμένη επιτυχία. Η δημιουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς της ΕΟΚ όμως, που θα γίνει με την κατάργηση όλων των φραγμών οι οποίοι υπάρχουν στα σύνορα ανάμεσα στα κράτη-μέλη μέχρι το τέλος του 1992, επιβάλλει την εναρμόνιση τόσο του ύψους όσο και της διάρθρωσης της επιβάρυνσης της φορολογίας αυτής. Για το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει, τα τελευταία πέντε χρόνια, υποβάλλει σειρά προτάσεων για εναρμόνιση της φορολογίας αυτής στην Κοινότητα.

Στην εργασία αυτή, θα εξετάσουμε τις επιπτώσεις που θα έχει στη χώρα μας η εναρμόνιση της φορολογίας καπνοβιομηχανικών προϊόντων, σύμφωνα με τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ύστερα από μια συνοπτική παρουσίαση της υφιστάμενης σήμερα κατάστασης στον τομέα αυτό στις χώρες της Κοινότητας και των προσπαθειών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για εναρμόνιση της φορολογίας αυτής, θα παρουσιάσουμε συνοπτικά το θεσμικό πλαίσιο της φορολογίας καπνοβιομηχανικών προϊόντων στην Ελλάδα. Στη συνέ-

χεια, θα προσδιορίσουμε τις μεταβολές που πρέπει να κάνει η χώρα μας, αν οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υιοθετηθούν από το Συμβούλιο και θα προσπαθήσουμε να αξιολογήσουμε τις επιπτώσεις των μεταβολών αυτών στην ελληνική οικονομία και τον κρατικό προϋπολογισμό. Ειδικότερα, θα αναλύσουμε τις επιπτώσεις στις τιμές και στη ζήτηση των καπνοβιομηχανικών προϊόντων, στο εμπορικό ισοζύγιο, στην κατανομή των φορολογικών βαρών και στη διανομή του εισοδήματος, στα φορολογικά έσοδα του κράτους, στην καπνοβιομηχανία, στην καπνοκαλλιέργεια και στα αγροτικά εισοδήματα. Τέλος, θα παρουσιάσουμε τα κύρια συμπεράσματα της μελέτης και τις προτάσεις πολιτικής που απορρέουν από αυτή.

2. Η φορολογία του καπνού στις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και οι προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εναρμόνισή της.

Η φορολογία του καπνού διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στις χώρες της Κοινότητας. Διαφορές παρατηρούνται τόσο στη διάρθρωση όσο και στο ύψος της επιβάρυνσης της φορολογίας αυτής. Ο Πίνακας 1 εμφανίζει την απόδοση της φορολογίας του καπνού στις χώρες της

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Η απόδοση της φορολογίας καπνού στις χώρες της ΕΚ το 1988

Χώρα	% στα έσοδα από έμμεσους φόρους	% στο σύνολο των φορολογικών εσόδων	% στο ΑΕΠ
Βέλγιο	4,8	1,2	0,5
Γαλλία	2,4	0,7	0,3
Γερμανία	7,1	1,8	0,7
Δανία	5,3	1,8	0,9
Ελλάδα	6,2	2,8	1,0
Ηνωμένο Βασίλειο	9,3	2,9	1,0
Ιρλανδία	8,3	3,5	1,5
Ισπανία	—	—	—
Ιταλία	—	—	—
Λουξεμβούργο	0,8	0,2	0,1
Ολλανδία	3,5	0,9	0,4
Πορτογαλία	5,8	2,8	1,0

Πηγή: OECD, Revenue Statistics of OECD Member Countries.

Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, η φορολογία καπνού αποφέρει ένα αξιόλογο ποσοστό των εσόδων από έμμεσους φόρους, καθώς επίσης και των συνολικών φορολογικών εσόδων, η απόδοση αυτή όμως διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στις διάφορες χώρες. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η απόδοση της φορολογίας αυτής στην Ιρλανδία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ελλάδα και στην Πορτογαλία, ενώ η συμβολή της στα συνολικά φορολογικά έσοδα στις άλλες κοινοτικές χώρες είναι μικρότερη.

Η κυριότερη διαφορά όμως παρατηρείται στη φύση του φορολογικού συντελεστή των τσιγάρων. Ενώ όλες οι χώρες επιβάλλουν σήμερα μικτή φορολογία στα τσιγάρα, όπου ένα μέρος του φόρου εκφράζεται κατά μονάδα (unit tax) και το υπόλοιπο κατ' αξία (ad valorem tax), η κατανομή της επιβάρυνσης μεταξύ του πάγιου και του αναλογικού στοιχείου διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στις χώρες-μέλη. Στις βόρειες χώρες, και ιδιαίτερα στη Δανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιρλανδία και στην Ολλανδία, επικρατεί το πάγιο στοιχείο ενώ στις νότιες χώρες επικρατεί το αναλογικό στοιχείο. Η διαφορά αυτή στη διάρθρωση της φορολογικής επιβάρυνσης έχει μεγάλη σημασία και, όπως θα δούμε πιο κάτω, αποτελεί το σημαντικότερο εμπόδιο στην επίτευξη συμφωνίας για την εναρμόνιση της φορολογίας αυτής. Όταν ο φόρος εκφράζεται κατά μονάδα, παρουσιάζει το μειονέκτημα ότι διαφοροποιεί την επιβάρυνση σε βάρος των φθηνών τσιγάρων και ευνοεί τα ακριβότερα τσιγάρα, περιορίζοντας έτσι το άνοιγμα των τιμών ανάμεσα στις διάφορες ποικιλίες τσιγάρων. Έχει όμως το πλεονέκτημα ότι ανταποκρίνεται καλλίτερα στη φύση του φόρου αυτού ως περιοριστικού της κατανάλωσης που επιβάλλεται με το δικαιολογητικό ότι το κάπνισμα προκαλεί εξωτερικές επιβαρύνσεις, των οποίων το κόστος πρέπει να μεταφερθεί στον καταναλωτή. Γιατί το ύψος των επιβαρύνσεων αυτών εξαρτάται ασφαλώς από την ποσότητα που καταναλίσκει το άτομο και όχι από την τιμή των τσιγάρων. Αντίθετα, η επιβολή του φόρου κατ' αξία επιβαρύνει αναλογικά όλα τα τσιγάρα και δεν επηρεάζει τις σχετικές τιμές τους, δεν ανταποκρίνεται όμως ικανοποιητικά στη φύση και το σκοπό του φόρου αυτού.

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει το ύψος και τη διάρθρωση της επιβάρυνσης της πλέον ζητούμενης κατηγορίας τσιγάρων¹ στις χώρες της ΕΚ το 1989. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, υπάρχουν τερά-

στιες διαφορές τόσο στο ύψος όσο και στη διάρθρωση της φορολογίας των τσιγάρων. Αντίθετα, οι διαφορές είναι σχετικά μικρότερες στην περίπτωση των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων, όπου οι περισσότερες χώρες εκφράζουν το φόρο ως ποσοστό της λιανικής τιμής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Η φορολογική επιβάρυνση της πλέον ζητούμενης κατηγορίας τσιγάρων στις χώρες της ΕΚ το 1989

Χώρα	Συνολική επιβάρυνση		Διάρθρωση επιβάρυνσης		ΦΠΑ	Ειδικός φόρος
	σε ECU	Ποσοστό λιανικής τιμής	Πάγιο	Αναλογικό		
Βέλγιο	50,2	71,0	8,0	92,0	5,7	65,3
Γαλλία	51,3	72,3	5,0	95,0	22,5	49,8
Γερμανία	71,4	70,6	38,0	62,0	12,3	58,3
Δανία	137,9	85,9	54,3	45,7	18,3	67,6
Ελλάδα	21,7	69,6	4,6	95,4	26,6	43,0
Ηνωμένο Βασίλειο	90,8	73,5	53,7	46,3	13,0	60,5
Ιρλανδία	95,2	74,3	54,8	45,2	20,0	54,3
Ισπανία	22,8	56,8	5,1	94,5	11,9	44,9
Ιταλία	44,8	72,0	4,6	95,4	16,0	56,0
Λουξεμβούργο	36,8	66,9	5,0	95,0	6,0	60,9
Ολλανδία	51,0	70,4	50,9	49,1	15,6	54,8
Πορτογαλία	32,5	74,6	8,1	91,9	14,5	60,1

Πηγή: Commission of the European Communities, COM (89) 525 final.

Οι πιο πάνω διαφορές στη φορολογία των καπνοβιομηχανικών προϊόντων δυσχεραίνουν την πραγματοποίηση των στόχων της Κοινότητας και κυρίως παρεμποδίζουν τη δημιουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς το 1993. Γι' αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταβάλλει επανειλημμένα προσπάθειες για την εναρμόνισή της. Έτσι, το 1970, η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο σχέδιο οδηγίας για την εναρμόνιση της φορολογίας των τσιγάρων, η οποία πρόβλεπε τη σταδιακή υιοθέτηση από όλες τις χώρες της Κοινότητας ενός μικτού συστήματος φορολογίας (ένα τμήμα πάγιο και ένα αναλογικό), προ-

κειμένου να πετύχει συμβιβασμό των αντιθέσεων που υπήρχαν μεταξύ των χωρών που εφάρμοζαν το φόρο με πάγιο συντελεστή και εκείνων που εφάρμοζαν αναλογικό συντελεστή. Στην τελική φάση της εναρμόνισης, το πάγιο στοιχείο θα αντιπροσώπευε ποσοστό 10%-35% της συνολικής επιβάρυνσης της πλέον ζητούμενης κατηγορίας τσιγάρων και το αναλογικό το υπόλοιπο. Η προσέγγιση αυτή όμως θα γινόταν σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο, που υλοποιήθηκε με την Οδηγία 72/464/EEC, πρόβλεπε την υιοθέτηση πάγιου στοιχείου κυμαινόμενου μεταξύ 5% και 75%, ενώ το β' στάδιο πρόβλεπε την περαιτέρω σμίκρυνση των ορίων του πάγιου συντελεστή, το οποίο θα μπορούσε να κυμαίνεται μεταξύ 5% και 55%.

Μετά την αποδοχή από το Συμβούλιο του Λευκού Βιβλίου και την απόφαση των κρατών-μελών να καταργήσουν τα σύνορα ανάμεσά τους ώστε να δημιουργηθεί μια ενιαία ευρωπαϊκή αγορά μετά το 1993, η εναρμόνιση των φόρων δαπάνης, και επομένως και της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων, έγινε πλέον επιτακτική. Έτσι, το 1987, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα πλαίσια της εναρμόνισης των φόρων δαπάνης, υπέβαλε στο Συμβούλιο σχέδια οδηγιών για την εναρμόνιση της φορολογίας των τσιγάρων αφενός [COM (87) 325/2 αναθεωρημένο τελικό] και των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων αφετέρου [COM (87) 326/2 αναθεωρημένο τελικό]. Σχετικά με τη φορολογία των τσιγάρων, η Επιτροπή πρότεινε και πάλι μικτό σύστημα, με κοινό για όλες τις χώρες πάγιο στοιχείο ίσο με 19,5 ENM ανά 1.000 τσιγάρα, και πρόσθετο αναλογικό συντελεστή που μαζί με το ΦΠΑ, θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 52% και 54% της τελικής τιμής. Για τα λοιπά καπνοβιομηχανικά προϊόντα, η Επιτροπή προτείνει την εφαρμογή αναλογικών συντελεστών κοινών για όλες τις χώρες.

Οι προτάσεις αυτές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δημιούργησαν σημαντικές αντιδράσεις στις χώρες-μέλη, γιατί οι προσαρμογές που έπρεπε να κάνουν ήταν πολύ μεγάλες και οι επιπτώσεις τους θα ήταν έντονες. Οι χώρες-μέλη που εφαρμόζουν χαμηλό ποσοστό πάγιου φόρου, θεώρησαν τον κοινό συντελεστή πάγιου στοιχείου ως πολύ υψηλό, που θα μετέβαλε σημαντικά τις επιβαρύνσεις και θα διαστρέβλωνε τις σχετικές τιμές των διάφορων κατηγοριών τσιγάρων, ενώ οι χώρες που επιβάλλουν το φόρο κυρίως κατά μονάδα έβλεπαν τη συνολική επιβάρυνση να μειώνεται, πράγμα που θεωρούσαν ότι θα είχε σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία.

Ενόψει των αντιδράσεων αυτών, το 1979, η Επιτροπή υπέβαλε νέες προτάσεις που επέτρεπαν μεγαλύτερη ευελιξία στις χώρες-μέλη σε σχέση με τις αντίστοιχες προτάσεις του 1987. Ειδικότερα, η Επιτροπή πρότεινε τώρα μια σταδιακή προσέγγιση στο θέμα της εναρμόνισης των ειδικών φόρων δαπάνης, και επομένως και της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων, κατά την οποία οι χώρες-μέλη θα πρέπει μέχρι το 1993 να υιοθετήσουν συντελεστές υψηλότερους ενός ελάχιστου προβλεπόμενου ορίου, ενώ μακροχρόνια θα πρέπει να κινηθούν προς κοινούς συντελεστές-στόχους. Ο Πίνακας 3 δίνει τους προταθέντες συντελεστές για τα τσιγάρα και τα άλλα καπνοβιομηχανικά προϊόντα τόσο το 1987 όσο και το 1989. Οι προτάσεις αυτές δεν έχουν ακόμη εγκριθεί από το Συμβούλιο. Εν τω μεταξύ, το 1990, η Επιτροπή υπέβαλε πρόσθετες προτάσεις [COM (90) 433 τελικό] για την εναρμόνιση της διάρθρωσης της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων, οι οποίες επίσης δεν έχουν ακόμη εγκριθεί από το Συμβούλιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Οι προτεινόμενοι από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντελεστές εναρμόνισης της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων

	Προτάσεις 1987	Προτάσεις 1989	
		Ελάχιστοι συν/στές	Συν/στές στόχοι
1. Τσιγάρα			
α. Πάγιο στοιχείο	19,5 ENM/1000	15 ENM/1000	21,5 ENM
β. Αναλογικό στοιχείο	52%-54%	45%	>54%
2. Πούρα και πουράκια	35%	25%	36%
3. Καπνός πίπας	55%	50%	56%
4. Καπνός μασήματος και αναρρόφησης	42%	37%	43%

Πηγή: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

3. Η φορολογία των καπνοβιομηχανικών προϊόντων στην Ελλάδα και οι αναγκαίες μεταβολές ενόψει της δημιουργίας της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

Η φορολογία των καπνοβιομηχανικών προϊόντων στη χώρα μας είναι από τις παλαιότερες φορολογίες και εφαρμόζεται, με διάφορες φυσικά μορφές, από τον περασμένο αιώνα. Πριν από την οριστική ένταξη της χώρας στην ΕΚ το 1981, η φορολογία των καπνοβιομηχανικών προϊόντων ήταν αναλογική και διέφερε ανάμεσα στα διάφορα επιμέρους προϊόντα. Στα τσιγάρα, που αποτελούν το κύριο καπνοβιομηχανικό προϊόν, ο φόρος ήταν ελαφρά αντίστροφα προοδευτικός γιατί ενώ ο συντελεστής του φόρου για τα τσιγάρα με λιανική τιμή μέχρι 528 δρχ. το κιλό ανερχόταν σε 63%, για τα ακριβότερα τσιγάρα ο συντελεστής μειωνόταν σε 50% για το τμήμα της λιανικής τιμής πέρα των 528 δρχ. το κιλό. Μετά την ένταξή μας στην Κοινότητα, ο φόρος των τσιγάρων άλλαξε προκειμένου να εναρμονιστεί στο ισχύον κοινοτικό σύστημα. Το νέο σύστημα είναι μικτό και περιλαμβάνει ένα πάγιο και ένα αναλογικό στοιχείο. Το πάγιο στοιχείο αποτελεί το 5% της συνολικής επιβάρυνσης των τσιγάρων της πλέον ζητούμενης κατηγορίας, ενώ το υπόλοιπο αποτελεί το αναλογικό στοιχείο.

Για την κατανόηση του τρόπου κατανομής της επιβάρυνσης ανάμεσα στο πάγιο και στο αναλογικό στοιχείο, θα παραθέσουμε το επόμενο παράδειγμα. Η συνολική φορολογική επιβάρυνση των τσιγάρων το 1991 ανερχόταν σε 71,5% της λιανικής τους τιμής. Η πλέον ζητούμενη κατηγορία τσιγάρων το 1990 ήταν τα τσιγάρα με τιμή πακέτου 150 δραχμές ή 7.500 δραχμές ανά 1.000 τσιγάρα. Το πάγιο στοιχείο του φόρου επομένως ανερχόταν στο 5% της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης που είναι $7.500 \times 71,5\% = 268,125$ δραχμές ανά 1.000 τσιγάρα και είναι φυσικά κοινό για όλες τις κατηγορίες τσιγάρων, ενώ το αναλογικό στοιχείο ανερχόταν σε 67,925%, από το οποίο το 26,47% αποτελεί το ΦΠΑ και το υπόλοιπο 41,455% τον ειδικό φόρο κατανάλωσης. Ο Πίνακας 4 εμφανίζει την εξέλιξη του ύψους και της διάρθρωσης της επιβάρυνσης των τσιγάρων της πλέον ζητούμενης κατηγορίας τα τελευταία πέντε χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

*Η επιβάρυνση των τσιγάρων της πλέον ζητούμενης κατηγορίας στην Ελλάδα
1987-1991*

	1987	1988		1989		1990		1991
		Πριν την 17/7	Μετά την 17/7	Πριν την 20/12	Μετά την 21/12	Πριν την 1/5	Μετά την 1/5	
α. Ειδικός φόρος	37,13	41,13	43,40	43,40	44,53	44,53	45,04	45,04
- Πάγιο στοιχείο	3,18	3,38	3,49	3,49	3,55	3,55	3,58	3,58
- Αναλογικό στοιχείο	33,95	37,75	39,91	39,91	40,98	40,98	41,46	41,46
β. ΦΠΑ	26,47	26,47	26,47	26,47	26,47	26,47	26,47	26,47
Σύνολο	63,60	67,60	69,87	69,87	71,00	71,00	71,50	71,50

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Τμήμα Φορολογίας Καπνού.

Είναι φανερό από τον πιο πάνω υπολογισμό του φόρου, ότι εφόσον το πάγιο στοιχείο είναι κοινό για όλες τις κατηγορίες τσιγάρων ανεξάρτητα από την τιμή τους, η επιβάρυνση των τσιγάρων από το στοιχείο αυτό είναι αντίστροφα προοδευτική, γιατί μειώνεται καθώς αυξάνεται η τιμή τους. Επειδή όμως, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4, το πάγιο στοιχείο είναι σχετικά περιορισμένο, ο βαθμός της αντίστροφης προοδευτικότητας είναι σχετικά μικρός. Έτσι λ.χ. ενώ η συνολική επιβάρυνση των πιο φθηνών τσιγάρων με τιμή 130 δρχ. το πακέτο ανέρχεται σε 70,59%, η επιβάρυνση των πλέον ακριβών τσιγάρων με τιμή πακέτου 260 δραχμές ανέρχεται σε 69,44%.

Εξάλλου, η φορολογία των άλλων, πλην των τσιγάρων, καπνοβιομηχανικών προϊόντων πριν από την ένταξη ήταν, και εξακολουθεί να παραμένει και μετά από αυτήν, αναλογική. Ο Πίνακας 5 δίνει τους συντελεστές φορολογίας που επιβάλλονται σήμερα στα προϊόντα αυτά. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, η συνολική επιβάρυνση του καπνού πλησιάζει την επιβάρυνση των τσιγάρων, ενώ η επιβάρυνση των πούρων και πουρακίων είναι σχετικά πολύ μικρότερη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Οι συντελεστές φορολογίας των λοιπών, πλην των τσιγάρων, καπνοβιομηχανικών προϊόντων που ισχύουν σήμερα στην Ελλάδα

Καπνοβιομηχανικό προϊόν	Ειδικός Φόρος	ΦΠΑ	Σύνολο
α. Πούρα και πουράκια	12,00	26,47	38,47
β. Καπνός πίπας	42,00	26,47	68,47
γ. Καπνός μασήματος και αναρρόφησης	42,00	26,47	68,47

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Τμήμα Φορολογίας Καπνού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Οι μεταβολές στη φορολογική επιβάρυνση των επιμέρους καπνοβιομηχανικών προϊόντων που θα προέλθουν από την εναρμόνιση

	Προτάσεις 1987	Προτάσεις 1989	
		Κατώτατα όρια	Συντελεστές στόχοι
1. Τσιγάρα*	10,3	3,9	12,4
α. Πάγιο στοιχείο (δρχ./1.000 τσιγάρα)	18,3	13,8	20,3
β. Αναλογικό στοιχείο (ποσοστιαίες μονάδες)	-15,93 ή 13,93	-22,93	-13,93
2. Πούρα και πουράκια	3,47	-13,47	-2,47
3. Καπνός πίπας	-13,47	-18,47	-12,47
4. Καπνός μασήματος και αναρρόφησης	-26,47	-31,47	-25,47

* Μέση σταθμισμένη επιβάρυνση για όλες τις κατηγορίες τσιγάρων, ως ποσοστό της τελικής τιμής τους.

Σημείωση: Οι μετατροπές της ECU σε δραχμές έγιναν με ισοτιμία 1 ECU = 225 δρχ.

Πηγή: Εκτιμήσεις μας με βάση τα στοιχεία των Πινάκων 3, 4 και 5, καθώς επίσης και στοιχεία κατανάλωσης καπνοβιομηχανικών προϊόντων.

Όπως προκύπτει από τη σύγκριση των υφιστάμενων επιβαρύνσεων των καπνοβιομηχανικών προϊόντων που δίνονται στους Πίνακες 4 και 5, με τις προτεινόμενες από την Επιτροπή επιβαρύνσεις, που δίνονται στον Πίνακα 3, η υιοθέτηση των προτάσεων της Επιτροπής θα αλλάξει πολύ το ύψος και τη διάρθρωση της επιβάρυνσης των διαφόρων καπνοβιομηχανικών προϊόντων. Ο Πίνακας 6 δείχνει τις μεταβολές της επιβάρυνσης των επιμέρους καπνοβιομηχανικών προϊόντων που θα προέλθουν από την υιοθέτηση των προτάσεων αυτών. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, η εναρμόνιση θα μεταβάλλει σημαντικά τη διάρθρωση της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων και θα επιφέρει αύξηση της επιβάρυνσης των τσιγάρων και μείωση της επιβάρυνσης των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων. Εξάλλου, στην περίπτωση των τσιγάρων, θα αυξηθεί το πάγιο στοιχείο του φόρου, ενώ θα μειωθεί το αναλογικό στοιχείο.

Μεγαλύτερες όμως θα είναι οι μεταβολές στη διάρθρωση της επιβάρυνσης των επιμέρους κατηγοριών τσιγάρων. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 7, ο οποίος δίνει τις επιβαρύνσεις των κυριότερων τσιγάρων που πωλήθηκαν στην Ελλάδα το 1990, οι μεταβολές της επιβάρυνσης των φθηνών τσιγάρων, που όπως θα δούμε πιο κάτω, είναι κυρίως εγχώρια, είναι πολύ μεγαλύτερες από τις επιβαρύνσεις των ακριβότερων τσιγάρων, που είναι κυρίως εισαγόμενα. Οι επιβαρύνσεις των πολύ ακριβών τσιγάρων μάλιστα θα μειωθούν.

4. Επιπτώσεις της εναρμόνισης της φορολογίας καπνοβιομηχανικών προϊόντων στην Ελλάδα.

4.1. Επιπτώσεις στις τιμές καπνοβιομηχανικών προϊόντων.

Η υιοθέτηση από τη χώρα μας των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για εναρμόνιση της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων, θα οδηγήσει σε αύξηση των τιμών τσιγάρων και μείωση των τιμών των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων. Επιπλέον, θα οδηγήσει σε σημαντικές μεταβολές στη διάρθρωση των τιμών των επιμέρους κατηγοριών τσιγάρων, με συνέπεια να αυξηθούν οι τιμές των φθηνών τσιγάρων πολύ περισσότερο από τις τιμές των ακριβό-

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Οι μεταβολές της επιβάρυνσης των επιμέρους κατηγοριών τσιγάρων που θα προέλθουν από τη φορολογική εναρμόνιση

Τιμή πακέτου	Φορολογική επιβάρυνση				% Μεταβολές επιβάρυνσης		
	Ισχύον σύστημα	Προτάσεις 1987	Προτάσεις 1989		Προτάσεις 1987	Προτάσεις 1989	
			Ελάχιστα όρια	Στόχοι		Ελάχιστα όρια	Στόχοι
120	72,39	81,91	78,82	82,76	13,2	8,9	14,3
135	71,90	81,07	77,66	82,01	12,8	8,0	14,1
145	71,62	80,54	76,93	81,54	12,5	7,4	13,9
150	71,50	80,28	76,57	81,30	12,3	7,1	13,7
160	71,28	79,78	75,89	80,85	11,9	6,5	13,4
180	70,90	78,82	74,61	79,99	11,2	5,2	12,8
190	70,75	78,37	74,00	79,58	10,8	4,6	12,5
200	70,61	77,93	73,43	79,18	10,4	4,0	12,1
220	70,36	77,09	72,34	78,43	9,6	2,8	11,5
240	70,16	76,31	71,33	77,71	8,8	1,7	10,8
250	70,07	75,93	70,85	77,37	8,4	1,1	10,4
260	69,99	75,57	70,39	77,04	8,0	0,6	10,1
300	69,71	74,23	68,71	75,80	6,5	-1,4	8,7
400	69,27	71,45	65,33	73,22	3,1	-5,7	5,7
700	68,69	66,15	59,24	68,18	1,0	-13,8	-0,7
800	68,60	64,97	57,95	67,04	-5,3	-15,5	-2,3

Πηγή: Εκτιμήσεις μας με βάση τα στοιχεία των Πινάκων 3, 4, και 5.

τερων τσιγάρων. Ο Πίνακας 8 δίνει εκτιμήσεις των μεταβολών των τιμών αυτών². Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, οι τιμές των τσιγάρων θα αυξηθούν δραματικά, ενώ οι τιμές των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων θα μειωθούν. Οι αυξήσεις των τιμών των τσιγάρων θα ήταν πολύ μεγάλες αν εφαρμόζονταν οι προτάσεις του 1987 και φυσικά θα είναι ακόμη μεγαλύτερες όταν εφαρμοστούν οι κοινοί συντελεστές στόχοι που περιλαμβάνονται στις προτάσεις του 1989. Εξάλλου, όπως φαίνεται από τον πίνακα, οι αυξήσεις των τιμών των φθηνών τσιγάρων είναι πολύ μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες αυξήσεις των τιμών των ακριβότερων τσιγάρων, ενώ οι τιμές των πολύ ακριβών τσιγάρων θα μειωθούν, οποιοδήποτε προτεινό-

μενο σύστημα και αν εφαρμοστεί τελικά. Έτσι, στην περίπτωση των προτάσεων του 1987, η μέση αύξηση της τιμής των τσιγάρων θα ήταν της τάξεως του 65%, η τιμή των πολύ φθηνών τσιγάρων θα αυξανόταν κατά 144%, ενώ η τιμή των ακριβότερων τσιγάρων θα

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Οι μεταβολές των τιμών των καπνοβιομηχανικών προϊόντων που θα προέλθουν από τη φορολογική εναρμόνιση

Καπνοβιομηχανικό προϊόν	Τιμές καπνοβιομηχανικών προϊόντων				Μεταβολές τιμών ως ποσοστά αρχικών τιμών		
	Ισχύον σύστημα	Προτάσεις 1987	Προτάσεις 1989		Προτάσεις 1987	Προτάσεις 1989	
			Ελάχιστα όρια	Στόχοι		Ελάχιστα όρια	Στόχοι
1. Τσιγάρα (ανά πακέτο)	188	312	229	372	65,9	21,8	97,9
	120	293	200	336	144,2	66,7	180,0
	135	302	207	345	123,7	53,3	155,6
	145	307	211	351	111,7	45,5	142,1
	150	310	214	354	106,7	42,7	136,0
	160	316	219	360	97,5	36,9	125,0
	180	327	228	372	81,7	26,7	106,7
	190	333	233	378	75,3	22,6	98,9
	200	338	237	384	69,0	18,5	92,0
	220	350	247	396	59,1	12,3	80,0
	240	361	256	408	50,4	6,7	70,0
	250	367	261	414	46,8	4,4	65,6
	260	372	266	420	43,7	2,3	61,5
	300	395	285	444	31,7	-5,0	48,0
	400	451	332	503	12,8	-17,0	25,8
	700	620	474	682	-11,4	-32,3	-2,6
	800	677	521	742	-15,4	-34,9	-7,3
2. Πούρα-Πουράκια	35,27	37,16	28,94	33,91	5,34	-17,96	-3,86
3. Καπνός πίπας	12,56	10,90	9,81	11,15	-29,93	-36,94	-28,34
4. Καπνός μασήματος-αναρρόφησης	8,22	4,47	4,11	6,17	-45,64	-49,95	-24,90

Σημείωση: Οι τιμές των άλλων, πλην τσιγάρων, προϊόντων εκφράζονται σε δραχμές/γραμμάριο.

Πηγή: Εκτιμήσεις μας με βάση τους τύπους που δίνονται στην υποσημείωση 2 και τα στοιχεία των Πινάκων 3, 4 και 5.

μειωνόταν κατά 15% περίπου. Ομοίως, στην περίπτωση που εφαρμοστούν οι ελάχιστοι συντελεστές, που περιέχονται στις προτάσεις του 1989, η μέση αύξηση της τιμής των τσιγάρων θα είναι γύρω στο 22%, ενώ η τιμή των φθηνότερων τσιγάρων θα αυξηθεί κατά 67% και των ακριβότερων τσιγάρων θα μειωθεί κατά 35%. Πολύ μεγαλύτερες θα είναι τέλος οι αυξήσεις τιμών όταν υιοθετηθούν οι κοινοί συντελεστές στόχοι των προτάσεων του 1989, οπότε η μέση αύξηση της τιμής των τσιγάρων πλησιάζει το 100%, η τιμή των φθηνών τσιγάρων θα αυξηθεί κατά 180%, ενώ των ακριβών θα μειωθεί κατά 7%. Οι μεταβολές αυτές των τιμών των τσιγάρων θα κλείσουν την ψαλίδα τιμών. Έτσι, ενώ σήμερα η τιμή των ακριβότερων τσιγάρων είναι 6,5 φορές μεγαλύτερη από την τιμή των φθηνότερων τσιγάρων, αν υιοθετούνταν οι προτάσεις του 1987, η τιμή των ακριβότερων τσιγάρων θα ήταν μόνο 2,3 φορές μεγαλύτερη από την τιμή των φθηνότερων τσιγάρων. Αν υιοθετηθούν οι ελάχιστοι συντελεστές των προτάσεων του 1989, η τιμή των ακριβότερων τσιγάρων θα είναι 2,6 φορές μεγαλύτερη από την τιμή των φθηνότερων τσιγάρων, ενώ όταν υιοθετηθούν οι κοινοί συντελεστές στόχοι, η σχέση θα είναι 2,2 προς 1. Αυτή η μεταβολή των σχετικών τιμών των τσιγάρων θα έχει δραματικές επιπτώσεις στην εγχώρια παραγωγή τσιγάρων, που θα αντιμετωπίσουν εντονότερο ανταγωνισμό από τα ξένα.

4.2. Επιπτώσεις στη ζήτηση καπνοβιομηχανικών προϊόντων

Οι πιο πάνω μεταβολές των τιμών των καπνοβιομηχανικών προϊόντων θα προκαλέσουν μεταβολές στη ζήτησή τους, το μέγεθος των οποίων φυσικά θα εξαρτηθεί από το μέγεθος των ελαστικοτήτων ζήτησής τους. Για τον υπολογισμό των επιπτώσεων αυτών στη ζήτηση επομένως θα έπρεπε να γνωρίζουμε τη μήτρα των ελαστικοτήτων των διαφόρων κατηγοριών καπνοβιομηχανικών προϊόντων, καθώς επίσης και των επιμέρους υποκατηγοριών τσιγάρων. Τέτοια μήτρα όμως δεν υπάρχει και είναι έξω από τους στόχους της παρούσας εργασίας. Γι' αυτό θα δώσουμε εδώ εκτιμήσεις των μεταβολών του συνόλου της κατανάλωσης τσιγάρων και των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων, με βάση τις μέσες μεταβολές τιμών τους και υποθετικών λογικών τιμών μέσων ελαστικοτήτων³. Ο Πίνακας 9 εμφανίζει τέτοιες εκτιμήσεις. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, η εναρμόνιση της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων

θα οδηγήσει σε μείωση της κατανάλωσης των τσιγάρων και αύξηση της κατανάλωσης των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων, μεταβολές που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως αρκετά σημαντικές. Βέβαια, η κατανάλωση των φθηνών τσιγάρων θα μειωθεί πολύ περισσότερο από την κατανάλωση των ακριβότερων τσιγάρων, ενώ η κατανάλωση των πολύ ακριβών τσιγάρων θα αυξηθεί. Αν χρησιμοποιήσουμε τις μέσες ελαστικότητες που χρησιμοποιήσαμε πιο πάνω, για την πλέον ζητούμενη κατηγορία τσιγάρων, που είναι η κατηγορία των 150 δρχ. το πακέτο, η εναρμόνιση με βάση τους ελάχιστους συντελεστές των προτάσεων 89, θα μειώσει την κατανάλωσή της κατά 4,3%-12,8%, ενώ η υιοθέτηση των μακροχρόνιων συντελεστών-στόχων θα μειώσει την κατανάλωση κατά 13,6%-40,8% ανάλογα με την ελαστικότητα ζήτησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Οι επιπτώσεις της φορολογικής εναρμόνισης στη ζήτηση των καπνοβιομηχανικών προϊόντων

Καπνοβιομηχανικό προϊόν	Όρια ελαστικότητων	Ποσοστιαίες μεταβολές ποσοτήτων		
		α	β	γ
Τσιγάρα	0,1 - 0,3	(-6,6) - (-19,8)	(-2,2) - (-6,5)	(-9,8) - (-29,4)
Πούρα-πουράκια	0,2 - 0,6	(-1,1) - 3,2	3,6 - 10,8	0,8 - 2,3
Καπνός πίπας	0,2 - 0,6	3,5 - 17,9	7,4 - 22,1	5,7 - 17,0
Καπνός μασήματος-αναρρόφησης	0,2 - 0,6	9,1 - 27,4	10,0 - 30,0	5,0 - 14,9

Σημείωση: α) Προτάσεις 1989, β) Κατώτατα όρια συντελεστών προτάσεων 1989, γ) Συντελεστές στόχοι προτάσεων 1989.

Πηγή: Εκτιμήσεις μας με βάση τον τύπο της υποσημειώσεως 3 και των στοιχείων του Πίνακα 8.

4.3. Επιπτώσεις στο εμπορικό ισοζύγιο

Η εναρμόνιση της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων στην Κοινότητα θα επηρεάσει αρνητικά το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας μας τόσο από την πλευρά των εισαγωγών όσο και από την

πλευρά των εξαγωγών. Από την πλευρά των εισαγωγών, θα έχουμε αύξηση τόσο των τσιγάρων όσο και των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων. Στην περίπτωση των τσιγάρων, η φορολογική εναρμόνιση θα αυξήσει τις τιμές των εισαγόμενων τσιγάρων πολύ λιγότερο από όσο θα αυξήσει τις τιμές των εγχώριων τσιγάρων και θα οδηγήσει σε υποκατάσταση μεταξύ τους. Πραγματικά, όπως φαίνεται από τον Πίνακα 10, η τυχόν υιοθέτηση των συντελεστών των προτάσεων του 1987, θα οδηγούσε σε αύξηση των τιμών των αμιγών ελληνικών τσιγάρων κατά 110% περίπου, των ελληνικών πρόσμικτων κατά 78%, των ξένων σημάτων που παράγονται στην Ελλάδα κατά 49% και των εισαγόμενων κατά 50%. Η υιοθέτηση των ελάχιστων συντελεστών των προτάσεων του 1989 θα οδηγήσει σε πολύ μικρότερες αυξήσεις των τιμών γενικά, αλλά οι αυξήσεις των τιμών των εγχώριων θα είναι πολύ μεγαλύτερες από τις αυξήσεις των τιμών των εισαγόμενων τσιγάρων. Το ίδιο θα γίνει αν υιοθετηθούν οι μακροχρόνιοι στόχοι των προτάσεων 1989, αλλά οι σχετικές αυξήσεις τιμών θα είναι πολύ μεγαλύτερες. Αρνητικές επιπτώσεις από την πλευρά των εισαγωγών θα έχουμε επίσης εξαιτίας της αυξήσεως της κατανάλωσης των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων των οποίων οι τιμές θα μειωθούν. Τέλος, οι αρνητικές επιπτώσεις στις εξαγωγές ελληνικών τσιγάρων θα προκύψουν από τις τεράστιες αυξήσεις των τιμών των προϊόντων αυτών συγκριτικά με τις τιμές των προϊόντων των άλλων χωρών που είναι ακριβότερα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Οι επιπτώσεις της φορολογικής εναρμόνισης στις τιμές των εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων

Κατηγορία τσιγάρων	Ισχύουσα μέση τιμή	Προτάσεις 1987		Προτάσεις 1989			
		Τιμή	Μεταβολή τιμής	Κατώτατα όρια		Στόχοι	
				Τιμή	Μεταβολή	Τιμή	Μεταβολή
1. Αμιγή ελληνικά	147	308	109,5	212	44,2	352	139,4
2. Ελληνικά πρόσμικτα	186	331	78,0	231	24,2	376	102,2
3. Ξένα σήματα	244	363	48,8	258	5,7	411	68,4
4. Εισαγόμενα	239	360	50,6	256	7,1	408	70,7

Πηγή: Εκτιμήσεις μας με βάση στοιχεία της Διευθύνσεως Φορολογίας Καπνού του Υπουργείου Οικονομικών.

4.4. Επιπτώσεις στην κατανομή των φορολογικών βαρών και στη διανομή του εισοδήματος

Η εναρμόνιση της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων θα επηρεάσει αρνητικά την κατανομή των φορολογικών βαρών και τη διανομή του εισοδήματος στη χώρα μας. Η φορολογία των τσιγάρων είναι αντίστροφα προοδευτική και επομένως η αύξηση της επιβάρυνσης των τσιγάρων θα εντείνει την αντίστροφη προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος. Ένταση της αντίστροφης προοδευτικότητας θα προκαλέσει επίσης η μείωση της επιβάρυνσης των πούρων και του καπνού πίπας που είναι περισσότερο προοδευτική από τη φορολογία των τσιγάρων. Αλλά τη μεγαλύτερη αρνητική επίδραση στην κατανομή των φορολογικών βαρών θα προκαλέσει η μεταβολή στη διάρθρωση της φορολογίας των τσιγάρων, με συνέπεια να φορολογούνται πολύ επαχθέστερα τα φθηνότερα τσιγάρα, που καταναλίσκονται συνήθως από τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις, σε σχέση με τα ακριβότερα τσιγάρα, που καταναλίσκονται από τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις. Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με τη διάρθρωση της δαπάνης των νοικοκυριών για τσιγάρα ώστε να μπορεί κανείς να εκτιμήσει τις αναδιανεμητικές αυτές επιδράσεις της φορολογικής εναρμόνισης.

4.5. Επιπτώσεις στα φορολογικά έσοδα

Οι επιπτώσεις της φορολογίας καπνού στη χώρα μας θα αυξήσει σημαντικά τα φορολογικά έσοδα, γιατί όπως είδαμε πιο πάνω, τα προτεινόμενα από την Επιτροπή συστήματα φορολογίας αυξάνουν την επιβάρυνση των τσιγάρων, που αποτελούν το βασικό καπνοβιομηχανικό προϊόν. Οι επιπτώσεις στα έσοδα μπορεί να υπολογιστούν εύκολα ως εξής: Αν T_0 και T_1 παριστάνουν τον πάγιο φόρο κατά μονάδα τσιγάρων, Q_0 και Q_1 , τις καταναλισκόμενες ποσότητες, t_0 και t_1 , τους αναλογικούς συντελεστές φορολογίας, και E_0 και E_1 , τη δαπάνη για τσιγάρα πριν και μετά τη φορολογική εναρμόνιση, τα έσοδα κάτω από τα δύο εναλλακτικά συστήματα θα δίνονται ως $R_0 = T_0 Q_0 + t_0 E_0$ και $R_1 = T_1 Q_1 + t_1 E_1$. Οι επιπτώσεις της εναρμόνισης της φορολογίας τσιγάρων στα έσοδα επομένως θα δίνονται ως εξής:

$$\Delta R = T_1 Q_1 + t_1 E_1 - T_0 Q_0 - t_0 E_0 \quad (1)$$

Εξάλλου, οι επιδράσεις στα έσοδα από την εναρμόνιση της φο-

ρολογίας των άλλων, πλην των τσιγάρων, καπνοβιομηχανικών προϊόντων, όπου ο συντελεστής εκφράζεται κατ' αξία, μπορεί να υπολογιστούν ως εξής:

$$\Delta R = t_1 E_1 - T_0 E_0 \quad (2)$$

Ο Πίνακας 11 παρουσιάζει τις επιπτώσεις της εναρμόνισης της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων στα έσοδα του κράτους. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, η εναρμόνιση της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων θα αυξήσει τα έσοδα του κράτους, οι αυξήσεις όμως θα ήταν σημαντικές αν υιοθετούνταν οι προτάσεις του 1987. Αντίθετα, αν υιοθετηθούν τα ελάχιστα όρια συντελεστών των προτάσεων 1989, οι επιπτώσεις στα έσοδα δεν θα είναι πολύ μεγάλες. Θα είναι όμως πολύ σημαντικές όταν υιοθετηθούν οι μακροχρόνιοι στόχοι των προτάσεων του 1989.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Οι επιδράσεις της φορολογικής εναρμόνισης στα έσοδα του κράτους

Εναλλακτικά συστήματα εναρμόνισης	Ποσό εκατ. δρχ.	Ποσοστό στα έσοδα του 1990
Προτάσεις 1987		
- χαμηλή ελαστικότητα	337.286	71,4
- υψηλή ελαστικότητα	289.625	47,3
Ελάχιστα όρια συντελεστών προτάσεων 1989		
- χαμηλή ελαστικότητα	240.945	22,5
- υψηλή ελαστικότητα	220.354	12,0
Συντελεστές στόχοι προτάσεων 1989		
- χαμηλή ελαστικότητα	387.812	97,1
- υψηλή ελαστικότητα	303.537	54,2

4.6. Επιπτώσεις στην καπνοβιομηχανία, στην καπνοκαλλιέργεια και στα εισοδήματα των αγροτών

Η εναρμόνιση της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων θα επηρεάσει αρνητικά την εγχώρια καπνοβιομηχανία, γιατί οι τιμές των ελληνικών τσιγάρων θα αυξηθούν πολύ περισσότερο από τις τιμές των ξένων τσιγάρων, με συνέπεια τα ελληνικά τσιγάρα να αντιμετωπίζουν οξύτατο ανταγωνισμό. Οι αρνητικές αυτές επιδράσεις θα είναι πολύ μεγαλύτερες όταν υιοθετηθούν οι μακροχρόνιοι συντελεστές στόχοι που προβλέπουν οι προτάσεις του 1989.

Οι πιο πάνω αρνητικές επιπτώσεις στην ελληνική καπνοβιομηχανία θα επηρεάσουν αρνητικά την καπνοκαλλιέργεια και τα εισοδήματα των καπνοκαλλιεργητών στη χώρα μας. Οι ελληνικές καπνοβιομηχανίες όμως απορροφούν ένα μικρό ποσοστό της συνολικής εγχώριας παραγωγής, το οποίο μάλιστα μειώνεται σταδιακά τα τελευταία χρόνια. Κατά συνέπεια, οι αρνητικές αυτές επιδράσεις στην καπνοκαλλιέργεια στη χώρα μας δεν αναμένεται να είναι πολύ μεγάλες τουλάχιστον στο πρώτο στάδιο εφαρμογής των ελάχιστων συντελεστών των προτάσεων του 1989. Αντίθετα, οι επιπτώσεις αυτές θα είναι εντονότερες όταν εφαρμοστούν οι συντελεστές στόχοι των προτάσεων του 1989 και θα μειωθεί πολύ περισσότερο η παραγωγή εγχώριων καπνοβιομηχανικών προϊόντων. Αρνητικές επιπτώσεις στην καπνοκαλλιέργεια και στα αγροτικά εισοδήματα, τέλος, θα προκύψουν από την πλευρά των εξαγωγών καπνού, που ασφαλώς θα πληγούν από τη φορολογική εναρμόνιση.

5. Συμπεράσματα - Προτάσεις πολιτικής

Η εναρμόνιση της φορολογίας των καπνοβιομηχανικών προϊόντων θα δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα και θα ασκήσει ουσιώδεις αρνητικές επιπτώσεις στη χώρα μας. Η εναρμόνιση της φορολογίας αυτής θα προκαλέσει σημαντικές αυξήσεις των τιμών των τσιγάρων και μειώσεις των τιμών των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων και θα οδηγήσει σε υποκατάσταση των πρώτων με τα δεύτερα και ιδιαίτερα με τον καπνό. Οι αυξήσεις των τιμών των τσιγάρων θα είναι πολύ μεγάλες για τα φθηνότερα τσιγάρα και μικρές για τα ακριβότερα, πράγμα που θα πλήξει σημαντικά την εγχώρια παραγωγή. Θα οδηγήσει επιπλέον σε χειροτέρευση της κατανομής των

φορολογικών βαρών, αλλά θα αυξήσει τα δημόσια έσοδα. Οι επιπτώσεις αυτές θα είναι πολύ πιο έντονες όταν εφαρμοστούν οι μακροχρόνιοι στόχοι που προτείνει η Επιτροπή για την πλήρη εναρμόνιση της φορολογίας αυτής.

Ενόψει των πιο πάνω, η χώρα μας θα πρέπει να αντιδράσει αποφασιστικά και, σε συνεργασία με τις άλλες χώρες του Νότου που παράγουν καπνό και πλήττονται από την εναρμόνιση, να προσπαθήσει να πετύχει μείωση του πάγιου στοιχείου της φορολογίας τσιγάρων, το οποίο προκαλεί το κλείσιμο της ψαλίδας των τιμών. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η προσπάθεια της Επιτροπής να εξισώσει χωριστά το πάγιο και το αναλογικό στοιχείο του φόρου, όπως συμβαίνει σε καθεμιά χώρα, οδηγεί σε διαστρέβλωση των όρων ανταγωνισμού σε βάρος των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών, όπου το κόστος παραγωγής και οι τιμές είναι χαμηλότερα.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η πλέον ζητούμενη κατηγορία τσιγάρων είναι η κατηγορία εκείνη που είχε τις περισσότερες πωλήσεις το προηγούμενο έτος. Η κατανομή του φόρου μεταξύ πάγιου και αναλογικού στοιχείου γίνεται σήμερα με βάση την πλέον ζητούμενη αυτή κατηγορία τσιγάρων, όπως θα δούμε αναλυτικά πιο κάτω.

2. Οι εκτιμήσεις των μεταβολών των τιμών τσιγάρων έγιναν με τον τύπο:

$$\Delta P = (P^n + T_1) / [1 - (t_1 + \pi)] - (P^n + T_0) / [1 - (t_0 + \pi)]$$

όπου P^n παριστάνει την τιμή εργοστασίου των τσιγάρων, T_0 και T_1 παριστάνει το πάγιο στοιχείο του φόρου, ενώ t_0 και t_1 το αναλογικό στοιχείο του φόρου, κάτω από το υφιστάμενο και το προτεινόμενο σύστημα φορολογίας, και π παριστάνει την προμήθεια των χονδρεμπόρων και λιανοπωλητών τσιγάρων. Οι μεταβολές τιμών των άλλων καπνοβιομηχανικών προϊόντων υπολογίσθηκαν με τον τύπο $\Delta P/P = (t_1 - t_0) / (1 - t_1)$. Λεπτομέρειες σχετικά με τους τύπους αυτούς βλέπε στις εργασίες Θ. Γεωργακόπουλου (1991) και Μανεσιώτη (1989).

3. Οι εκτιμήσεις αυτές έγιναν με τον τύπο $\Delta Q/Q = e(\Delta P/P)$ όπου $\Delta Q/Q$ οι ποσοστιαίες μεταβολές τιμών και e οι ελαστικότητες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. ΞΕΝΗ

- Biehl, D. (1988), On maximum versus optimal tax harmonisation, in R. Bieber et al. (eds), 1992: *One European Market? A Critical Analysis of the Commission's Internal Market Strategy*, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- Bos, M. and H. Nelson (1988), Indirect taxation and the completion of the internal market of the EC, *Journal of Common Market Studies*, τόμ. 27, αριθ. 1.
- Cnossen, S. (ed.) (1987), *Tax Co-ordination in the European Community*, Kluwer, London.
- Commission of the European Communities, COM(87) 325/2 αναθεωρημένο, τελικό, COM(87) 326/2 αναθεωρημένο, τελικό και COM(89) 525, τελικό.
- Easson, A. (1988), The elimination of fiscal frontiers, in R. Bieber et al., 1992: *One European Market?* op. cit.
- Georgakopoulos, T. (1991), Trade deflection, trade distortions and Pareto inefficiencies under the restricted origin principle, *Journal of Public Economics*.
- Georgakopoulos, T. and T. Hitiris (1992), On the superiority of the destination over the origin principle of taxation for intra-union trade, *Economic Journal* (forthcoming).
- Guieu, P. and C. Bonnet (1987), Completion of the internal market and indirect taxation, *Journal of Common Market Studies*, τόμ. 25, αριθ. 3.
- Institute of Fiscal Studies (1988), *Fiscal Harmonisation-An Analysis of the EC Proposals*, London.
- Kay, J. and M. Keen (1985), Alcohol and tobacco taxes: Criteria for harmonisation, in Cnossen, S. (ed.), *Tax Coordination* op. cit.
- Nikolaou, A. (1990), Harmonisation of tobacco and alcohol taxes in the EEC and the welfare of Greek consumers, Birkbeck College, Discussion Paper in Economics 4/90.
- O'Hagan, J.W. and K.M. Carey (1988), The proposal for upward alignment of tobacco taxes in the European Community: A critique, *British Tax Review*.
- Pearson, M. and S. Smith (1988), 1992: Issues in indirect taxation, *Fiscal Studies*, τόμ. 9, αριθ. 4.
- Smith, R.S. (1988), Excise duties and the internal market, *Journal of Common Market Studies*, τόμ. 27.
- Stavrinos, V. (1987), *The Effects of an Anti-smoking Campaign on Cigarette Consumption: Empirical Evidence*.

II. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αγαπητού, Γ. (1990), «Η Εναρμόνιση του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας», ΙΟΒΕ, Αθήνα.
- Γεωργακόπουλου, Θ. (1989α), «Φορολογική Εναρμόνιση», στο βιβλίο Π. Καζάκου, (επιμέλεια), *Η Φιλελευθεροποίηση της Εσωτερικής Αγοράς της ΕΟΚ και η θέση της Ελλάδος*, Ιονική Τράπεζα της Ελλάδος.

(1989β), «Το Σύστημα Έμμεσης Φορολογίας: Διάρθρωση, Επιπτώσεις, Μεταβολές», στο βιβλίο Γ. Προβόπουλου (επιμέλεια), *Προτεραιότητες Δημοσιονομικής Πολιτικής*, IOBE, Αθήνα.

(1990), «Φορολογική Εναρμόνιση και Δημοσιονομική Ενοποίηση», στο βιβλίο Ν. Μαραβέγιας και Μ. Τσινισινέλης (επιμέλεια), *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, εκδόσεις Θεμέλιο.

(1991), *Η εναρμόνιση των έμμεσων φόρων στη χώρα μας ενόψει της δημιουργίας της Ενιαίας Αγοράς της ΕΚ*, Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών, Αθήνα.

Μανεσιώτη, Β. (1989), *Η εναρμόνιση της Φορολογίας Καπνού*, IOBE.

Μανεσιώτη, Β. και Ν. Καραβίτη (1991), *Η εναρμόνιση της φορολογίας καυσίμων και οινόπνευματων ποτών*, Αθήνα.